

Thulé-suvun sukukokouksessa 29.12.1959 esitetyt muistelmat

115 vuotta sitten 29.12.1844 vihittiin Tammisaassa avioliittoon Anders Thulé ja Fredrika Vilhelmina Sanngren, joitten jälkeläisiä jo neljännessäkin polvessa on läsnä tässä tilaisuudessa, mihin viidennen polven vesat ovat vielä liian nuoria osallistumaan.

Aikaisemmin vastaavissa tilaisuuksissa on selostettu isän puoleisen suvun alkujuuria ja elämänvaiheita. Ne lienevät ainakin vanhemmille meistä verrattain tuttuja. Monikaan sitä vastoin ei tunne kantaäitimme Fredrika Vilhelmina Sanngrenin äidin puoleista sukua ja sen vaiheita. Kun nyt armon vuonna 1959 on kulunut 60 vuotta Fredrika Vilhelmina Thulén kuolemasta (k. 8.3.1899), 100 vuotta hänen äitinsä Maria Margareta Sanngrenin kuolemasta (k. 24.12.1859) ja 150 vuotta viimeksi mainitun isän Johan Lindegrenin kuolemasta (k. 16.2.1809), lienee vaihteen vuoksi kiintoisaa kuulla hajapiirteitä heistäkin.

Tähän on nyt sitäkin otollisempi aihe kun alkulähteenä voidaan käyttää 30 vuotta sitten (helmikuussa 1929) kuolleen Fredrika Vilhelmina Thulén nuorimman sisaren Maria Sanngrenin sisarensa pojalle Bror Axel Thulélle 50 vuotta sitten lähettämää, 18.5.1909 päivättyä kirjettä, missä hän kertoo "Vad mor berättat". Minun sallittaneen tässä tilaisuudessa lukea mainittu kirje ja samalla sen täydennykseksi esittää eräitä lisätietoja. Kirje kuuluu:

"Om morfar: (Johan Lindegren s. 28.7.1743, k. Tammisaassa 16.2.1809).

att han var skräddarålderman, hade gård, som ännu finns kvar vid Kungsgatan, eges nu av f.d. snickar Iberg. Morfar hette Johan, var bördig från Sverige. Var tvenne gånger gift (mor hade styvmor). Var kommunalman Hade mycket stort tobaks plantage, som var mycket arbete med. Den skulle töpas och tjuvas medan den växte och sedan packas i lådor, stänkas med öl och göras till flere sorter. (Jag minns så väl ännu den åkern som den tobacken växte på, den viste mor så många gånger. Men nu finnes ej några åkrar mera. Den är hus och gator).

Morfar gick uti knäbyxor och skor med silverspännen och hade pudrad hår med piske och någonslags bax som håret var uti, det var då han var i ämbetsdräkt. Morfar dog 1809."

Tätä niukkaa kertomusta voidaan arkistotietojen nojalla täydentää Kirjoittajan äidin isä Johan Lindegren oli syntynyt 28.7.1743, siis 100 vuotta ennen kuin hänen tyttärensä tuleva mies Anders Thulé 13.10.1843 annetulla senaatin päätöksellä sai oikeuden rakentaa urkuja Suomessa. Johan Lindegrenin nimi oli Tammisaaren kirkonkirjoissa vuoteen 1803 muodossa Lindgren, mutta on silloin uuteen rippikirjaan kirjoitettu Lindegren-muodossa, ehkä erotukseksi toisista ja varsin monista Lindgreneistä. 31-vuotiaana hän ja 20-vuotias morsiamensa, 10.9.1757 syntynyt Maria Elisabet Grop 13.11.1784 solmivat avioliiton, josta heillä oli 12 lasta. Näistä Fredrika Vilhelmina Thulén ja kirjeenkirjoittajan äiti, 3.1.1791 syntynyt Maria Margareta eli, kuten hänen nimensä kirkonkirjoissa esiintyy, Maria Greta, oli järjestyksessä kahdeksas.

Johan Lindegrenin tupakkamaan vaiheista riittänee maininta, että se sijaitsi Tammisaaren naapurikunnan, Pohjan pitäjän puolella Björknäsissä. Läänin kuvernöörin puheenjohtolla 18.4.1865 tehdyllä päätöksellä Tammisaaren kaupungin maistraatti velvoitti 24 kaupungin porvaria luovuttamaan 1.1.1875 (alkaen) kaupungin hallintaan Björknäsissä sijaisevat kaupungin lahjoitusmaat, joita he oletetun omistusoikeuden nojalla olivat hallinneet ja

viljelleet. Päätöksestä valitti 21 porvaria, niitten mukana kirjeenkirjoittajan veli satulaseppä "sadelmakaremästaren" Anton Bernhard Sanngren, senaattiin, joka 13.4. 1866 annetulla päätöksellä hylkäsi valituksen.

Kiintoisampi kuin tämä tieto on epäilemättä se, että Johan Lindegren oli "kommunalman", kunnallismies. Tämä viitanee siihen seikkaan, että hän otti hoidettavakseen yhteiskunnan hänelle tarjoamia valvontatehtäviä, joitten laadusta kerrottakoon pari esimerkkiä.

Merkantilistisen talousjärjestelmän aikana talonpojat monin tavoin rikkoivat kaupungin privilegioita vastaan harjoittamalla luvatonta talonpoikaispurjehdusta. Kaupungit pyrkivät kykynsä mukaan estämään tätä ja valvontatehtäviin eli "till uppsyningsman eller utridare" valittiin sopivia ja innokkaita henkilöitä. Myöskin Tammisaari oli vakavasti päättänyt ryhtyä taisteluun oikeuksiensa puolesta talonpoikia vastaan. Keväällä 1875 kaupungin maistraatti päätti valita tällaiseen valvontatehtävään virkamiehen.

Räätälimestari Johan Lindegren otti tämän erittäin epäkiitollisen toimen, johon kuului "noga efterspana ej allenast om allmogen nyttjar sina fartyg staden till förfång, utan ock efterse all annan olovlog lanthandel, samt sådant åtala". Lindegrenillä oli näitä tehtäviään hoitaessaan tullimiehen valtuudet. Hänelle määrättiin lisäksi kaksi apulaista.

Lindegren saikin varsin pian osoittaa kykyään, sillä hänelle ilmoitettiin, että muuan Tvärminnestä kotoisin oleva kuutti oli ottanut Danskogista lastia luutnantti Petter Schatelovitzin laskuun. Lindegren lähti kiireesti ilmoitetulle paikalle mukanaan kaupunginviskaali ja kaksi takavarikkotoimituksessa käytettävää apulaista. Danskogissa Lindegren toimitti takavarikon ja määräsi laivurin ohjaamaan aluksen Tammisaareen. Näin tapahtuikin, mutta ilmeisesti tahallaan alus ohjattiin karille. Mukana olijoiden istuessa laivan kannella ja ihmetellessä onnen oikkuja luutnantti saapui laivalle mukanaan 20 miestä "och sporde på ett ganska ivrigt sätt, vad skraddaren Lindegren hade där att göra". Hän herjasi voimakkain sanoin Tammisaaren maistraattia ja vakuutti, ettei hänellä ollut mitään tekemistä sen käskyjen kanssa. Lisäksi luutnantti kohdisti vihansa Lindegrenin luotsina käyttämään torppariin ja pahoinpiteli häntä. Näin voimakkaat mielenilmaisut pelästyttivät Lindegreniä ja hän näki parhaaksi lähteä aluksesta.

Tammisaareessa Lindegren kertoi tapahtuneesta pormestarille ja pyysi neuvoja rikollisten saattamiseksi lailliseen edesvastuuseen. Pormestari antoi verrattain viileän vastauksen ja kehotti asianomaista nostamaan syytteen kihlakunnanoikeudessa, koska asia ei kuulunut kaupungin tuomiovaltaan. Pormestarin lausuman mukaan tämä saattoi tapahtua, jos Lindegren piti sitä tarpeellisena, "om han sådant gitter". Maistraatti oli todella melko passiivinen, sillä olihan Lindegren joka tapauksessa ollut valvomassa kaupungin yhteistä etua. Luutnantti Schatelovitz saikin haasteen luvattomasta kaupasta samoinkuin eräät talonpojat, mutta asiasta ei ilmeisestikään milloinkaan annettu lopullista langettavaa päätöstä.

Näin onnettoman tapahtuman seurauksena Lindegren harmistuneena jätti tehtävänsä ja hänen tilalleen valittiin väepeli Vilhelm von Ahlefeldt, jolla oli paremmat ja menestyksellisemmät edellytykset.

Tammisaaren räätälinammattikunta perustettiin 1773. Räätälien oli kuitenkin vaikeata saada tarvittavaa arvonantoa ja tukea kaupungin viranomaisien taholta. Monet laittomat räätälit saattoivat suorittaa jopa parempaa ja halvempaa työtä kuin laillistetut ammattikunnan

edustajat.

Tällaisen laittomuuden olemassaolo kiusasi räätälimestareita varsinkin kun laitton ammatinharjoitus toisinaan suorastaan kukoisti. Lisäksi oli olemassa monenlaisia "tilkku- ja paikkaräätäleitä". Mitta tuli toisinaan täyteen ja räätälit lähtivät suorastaan sotapolulle. Heidän osoittamansa vainoamisinto sai sellaisiakin muotoja, että maistraatin jäsenet varmaankin iskivät ymmärtäväisesti silmää toisilleen, kun asia tuotiin oikeuden eteen.

Näin tapahtui mm. helmikuun 22 päivänä 1800. Lindegren tuli silloin oikeuden eteen mukanaan muuan luotsirenki, pari ratsastushousuja, prässirauta ja sakset. Lindegren selitti henkilökohtaisesti paljastaneensa tämän rikoksen. Syytetty puolestaan väitti tehneensä vain sellaista työtä, jota kaupungin räätälit nipin napin jos ollenkaan ottivat suorittaakseen. Oikeus piti rikkomusta kaikkein lievimpänä mahdollisena ja vapautti syytetyn, joka sai vain varoituksen. Lindegren kiivastui päätöksestä ja uhkasi valittaa asiasta kauppakollegiolle. Uhkausta ei kuitenkaan liene toteutettu.

Edellä olevat riittänevät esimerkeiksi Lindegrenin kunnallismiehen toimesta ja voimme jatkaa kirjeen kertomusta.

"Om mor: (Maria Margareta Lindegren s. Tammisaassa 3.1.1791, k. 24.12.1859).

Mor var född 1791. Var i hemmet 17 år. Kom sedan till Sveaborg til en enkefriherrinna, men nu kommer jag ej ihåg om hon hette Jägerhorn eller Jägerskiöld. Flyttade med henne till Prästkulla i Tenala, hade de bästa goda dagar, fick läsa för henne och det var det roligast när hon fick läsa hennes kärleksbrev. Sedan kom hon till Åbo för att hushålla för en ogift bror som var klädesvävare. Där blev hon bekant med sin första man. Han hette Lagerbom och var finne. Så flyttade hon till Nagu med sin man och sedan flyttade hit till Ekenäs. Med sin första man hade hon en dotter som hette Charlotta (född 1817, dog 1822) som dog vid 6 års ålder. När de väl fått det bra och i ordning i Ekenäs så dog Lagerbom på en resa till Lojo. Mor hette Maria Margareta, dog 1895 julafton.

Så kom far som av Gud sänd när mor stod i nöd och blev verkgesäll (Henrik Mattsson Sandgren, s. Porvoon msk:ssa 28.12.1793, k. Tammisaassa 14.11.1856). Far (var) född 1793 i Borgå socken Sannes gård, kom från Borgå stad hit. Var född Sandholm, men antog namnet Sandgren. Men när min äldsta bror gick i skola så var där en magister Thelenius lärare och ändra namnet till Sanngren. Samma Thelenius var sedan pastor här. En memoria av äldsta bror om far, att farfar skulle vara en Boje Hans mor gifte sig sen med en bonde som hette Sandholm. Nu fick hon många barn, bland dem söner. De voro Sandholmar och far hade även det namnet. Men nu blev en av hans styvbröder en falskmyntare som ibland åkte i vagn som en greve och ibland var han en vanlig människa. Därför skulle far tagit annat namn. Men jag tror ej på den historien. Men en syster hade han som var gift i H-fors och alltid då pappa reste efter bly dit så förde han alltid presenter åt henne. Jag längta alltid att få se faster men aldrig fick jag det, troligen var hon fattig. Vidare vet jag ej om far. Inga papper eller dokument finnes fastän jag forskat därefter. De äldre syskonen har väl vetat men jag som yngsta i kullen har ej reda på. Far hette Henrik, död den 19:de november 1856 i en ålder av 62 år 11 månader 19 dagar."

Kirjoittajan äiti Maria Greta oli sisarussarjassaan kahdeksas. Turussa kankurina ollut veli, jonka taloutta hän oli tullut hoitamaan 1813 oli nimeltään Carl Magnus eikä August, kuten

kirjeessä järempänä mainitaan ja minkä nimistä veljeä hänellä ei ollut. Kun kaksi vanhinta lasta, 1775 ja 1776 syntyneet pojat Anders Johan ja Alexander kuolivat kumpikin 1777, ensiksi mainittu rintatautiin ja jälkimmäinen tuntemattomaan lastentautiin, oli Carl Magnus eloon jääneistä vanhin. Hän oli syntynyt sisarusarjan kolmantena lapsena 4.4.1778. Hänen puolisonsa oli nimeltään Agatha Sonck. Heidän poikansa, 21.11.1816 Turussa syntynyt Carl August Lindegren oli naimisissa serkkunsa eli isänsä sisarusarjan viidentenä 1781 syntyneen Erik Johanin tyttären Josefa Emilian kanssa. Heillä oli tästä avioliitostaan ainakin 14.10.1841 syntynyt poika Axel Emil, joka oli ylioppilas.

Carl Magnuksen pojasta Carl August Lindegrenistä tiedetään, että hän toimi kauppiana Turussa, mutta harjoitti tämän lisäksi ravintoloitsijan tointa. Hänen ravintolansa sijaitsi Eteläisellä Takamaalla olevassa Axelsborgin huvilassa, jota kutsuttiin myös "Gråa slottet". Vuodesta 1871 lähtien Lindegren asui kuitenkin etupäässä Salossa, jossa hän harjoitti spriteollisuutta. Ravintolan hoito jäi "åt mindre kända qvinnspersoner och värdshus der sålunda saknat den ordning och skick därvid bort iakttagas, utan blivit misskänd". Maistraatti peruutti oikeudet 29.3.1873, lääninhallitus valituksen jähdosta vahvasti saman päätöksen 7.7.1873. Lindegren valitti senaattiin, mutta päätös pysytettiin 5.12.1873 annetulla päätöksellä.

Kirje jatkuu:

"Mor hade många syskon. Hennes äldsta bror hette Petter Johan, skräddare till yrket, var gift härifrån, men jag kommer ej ihåg hans hustrus namn, men de dogo båda och lämna barn efter sig däribland en 1/2 års gammal som föräldrarna tog och fostra upp. Han hette Gustaf, var sedan gift och Gustaf hade fars yrke. Var bosatt i St Mickel, var alla år hem och helsa på. Jag kommer så väl ihåg honom. Han var en vacker karl, som alla Lindegrenar var. Sedan flyttade han till Åbo. Då var en av hans söner hit och helsa på också han vacker, men så har de försvunnit ur minnet.

Så hade mor 2 bröder i Sverige. Den ena som var på Gottland hette Alexander, den andra i Norrköping, vet ej vad han hette. Anna Lovisa var här gift med skräddar Österholm, vars dotter är Sofie Collan och sonson bankdirektör Karl Österholm i H-fors. Så hade hon en bror i Åbo, klädesvävare August, gift, hade 2 barn. Sonen var handlande i Åbo. Hade sedan spritfabrikat i Salo, och dottern gjorde snörmakarbete i Åbo. Salo Lindegren var gift med Erika Jansdotter (Josefa Emilia), sin kusin

Så hade mor en bror som hette Erik Johan. Han var en skräddare, men när han upphörde med yrket så var han stadsfogde, gästgivare och kyrkovärde. Var gift första gången med rådmann Renfors dotter, andra med sin tjänarinna. Han var bosatt här, hade mycken egendom uti åkrar, även hade han tvänne kvarnar på Slottsbacken. Han hade många barn. En av hans döttrar var gift med rådmann Forsell, en andra var gift med sin kusin, en tredje med kammakar Lunden, två av hans döttrar var gift med honom. Således var Lunden tvenne gånger gift. Söner hade han också, men vad de var vet jag ej, bara en som var brukbokhållare på Svartå, hade varit i jordbruksskola i Sverige."

Erik Johan näyttää perineen jonkin verran isänsä kiivautta sillä häntä on pariin otteeseen sakotettu Tammisaaren raastuvanoikeudessa omankäden oikeudesta.

"Så hade mor en syster här, men vad hon hette minns jag ej. Hon var gift med en som hette Westerlund. Han var mjölnare på Erik Jans kvarnar, hade många barn, däribland en blindfödd, som jag minns mycket väl. Han var ofta och hälsa på. Han arbetar i Orijärvi gruva. Så hade han en liten handel, kunde skilja mynt och väga kunde han, så utpräglad känsla hade han. Gift var han på senare år. Har ej vidare hört om det någon lever eller ej.

Ja kära Axel jag har nu skrivit detta så vidt jag kommit ihåg. Det är nu långt ifrån fullständigt, men mitt minne sträcker sig ej längre. Jag förmodar att Rich har redan fått härifrån pastorskansliet det kyrkoherden låfte. Jag förmodar han också giver det åt dig. Du har allt fått vänta länge på detta, men man råder ej alltid om sin tid. Så har det nu varit med mig, att jag fått i stor tid hålla sängen. Jag har nästan hela detta nya år varit sjuk, det är liksom den ena plågan släpper och den andra tar emot.

Bra ledsamt var det för mig att jag ej slapp till K-sala. Jag formligen längta dit. Jag var en lång tid så matt och trött. Då sade jag jag far till Kangasala så blir jag frisk, men så bröt sjukdomen ut. Den här luften är ej bra. Om vårarna blir jag alltid sjuk. Men man hoppas att sommaren skall giva liv och hälsa bara vi skulle få varmt, men kallt är här. Is överallt ännu. Set sir mörkt ut."

Kirjeen lopussa on vielä yksi 9-lukuun päätyvä tapaus 50 vuotta sitten.

"Genom tidningarna såg jag att Antti lyses för. Jag gratulerar dig till svärdotter Jag önskar de unga lycka och välsignelse. Vad den tiden går, därför sir man, att man blir gammal. När man just tyckt som barn så är de giftasvuxna.

Jag skall då sluta med mina kråkfötter, får se om du als får reda på min skrivelse. Var nu hjertligt hälsade

av tillgivne Maria
Ekenäs 18/5 1909

Mekin voisimme lopettaa tämän sukumuistelman kirjoittajan toteamuksin: "Vad den tiden går, därför sir man, att man blir gammal. När man just tyckt som barn så är de giftasvuxna."

Mutta kun edellä olemme operoineet 9:ään päätyvillä vuosiluvuilla voimme vielä todeta, että tämän suvun jäsenistä suoraan alenevassa polvessa on tänä vuonna täyttänyt 40 vuotta 3, 20 vuotta 3, 10 vuotta 2 ja ties montako tänä vuonna yhden vuoden, mutta ainakin 1. Kun en ole sitä ennen tehnyt, sallittanee minun tässä tilaisuudessa toivottaa heille ja koko suvulle parhainta onnea ja menestystä vastaistenkin vuosien varalle.

60 v. 3.9.1899 Karin Margareta Thulé

50 v. 16.9.1909 Eeva Virkkunen
14.10. Otto Henrik Seire
18.10. Heli Eeva Kirsti Virkkunen

40 v. 2.6.1919 Kirsti Marja Mansala
28.9. Hans Henrik Tallqvist

5.10. Saara Kaisu Virkkunen

20 v. 3.5.1939 Paavo Eljas Virkkunen

30.5. Kerstin Margareta Lindman

29.7. Hannu Uolevi Tulenheimo

10 v. 28.7.1949 Ulrika Margareta Rehbinder

24.8. Tove Elisabeth Hartman

1959 Tapio Martti Antero Tulenheimo